

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จ กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

Development of Community Enterprises to Success : A Case Study of Huai Mae Phriang Agricultural Tourism Community Enterprise, Huai Mae Phrieng Subdistrict, Kaeng Krachan District, Phetchaburi Province

ณัฐนันท์ ศูนย์จันดา*
Nuttanan Soonjanda*

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี 76000
Faculty of Science and Technology Phetchaburi Rajabhat University, Phetchaburi 76000

*To whom correspondence should be addressed. e-mail: puwanai_47@hotmail.com

Received: 16 November 2022, Revised: 19 February 2023, Accepted: 29 August 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทชุมชน ประวัติการจัดตั้งและการพัฒนาเส้นทางเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีชุมชน 2) ศึกษาสภาพการบริหารจัดการ 3) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และ 4) ศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนา เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนกลุ่มการท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ประสบความสำเร็จ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 12 คน ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ประธานกลุ่มวิสาหกิจ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน นักท่องเที่ยว และร้านค้าที่รับสินค้าจากกลุ่มวิสาหกิจฯ ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล และจากเอกสาร ตำรา

ผลการวิจัยพบว่าบริบทชุมชน ประวัติของกลุ่มการท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียงจัดตั้งขึ้น เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยเน้นการนำทรัพยากรจากธรรมชาติมาจำหน่าย แปรรูป และเป็นแหล่งเรียนรู้ ส่วนเส้นทางเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีชุมชน ประกอบด้วย 3 จุดที่สำคัญ ได้แก่ 1) แหล่งท่องเที่ยวสวนผลไม้ต่าง ๆ 2) แหล่งท่องเที่ยวการส่องนกเงือกและนกต่าง ๆ และ 3) แหล่งท่องเที่ยวป็นจักรยานชมวิว การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง กลุ่มมีการซื้อผลผลิตทางการเกษตรจากชุมชนด้วยตนเอง เพื่อเป็นการสนับสนุนผลผลิตของชุมชน ลดต้นทุนในการผลิตและได้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ กลุ่มมีการจัดตั้งศูนย์กลางการผลิต เพื่อควบคุมและตรวจสอบคุณภาพการผลิตให้ได้มาตรฐาน ผลิตภัณฑ์มีเพียงพอต่อการส่งออก กลุ่มมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจน กลุ่มมีช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่มีความหลากหลาย กลุ่มมีการสร้างความประทับใจและความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาให้ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วยปัจจัยภายใน พบว่าสมาชิกทุกคนมีบทบาทร่วมกันในการพัฒนา กลุ่ม การจัดตั้งกลุ่ม รวมทั้งการบริหารจัดการภายในกลุ่มร่วมกัน มีการวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ มีการประชุมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวางแผนร่วมกัน มีกิจกรรมของกลุ่มและการวางระบบภายในกลุ่มร่วมกัน มีการพัฒนากระบวนการผลิตอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดการด้านการเงิน การจัดทำบัญชี ปัจจัยภายนอก พบว่ากลุ่มมีเครือข่ายที่ทำการฝากขาย และได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ด้านปัญหา อุปสรรคในพัฒนา พบว่าคู่แข่งการตลาดมีจำนวนมาก แนวทางในการพัฒนาสู่ความสำเร็จ จำเป็นที่ต้องให้ความสำคัญกับสมาชิก การตลาด การประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการประชาสัมพันธ์ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีความสำคัญต่อการสร้างเส้นทางท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชน การประสานงานระหว่างหน่วยงานให้เกิดความร่วมมือและการสนับสนุนที่ยั่งยืน

คำสำคัญ : วิสาหกิจชุมชน การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จ วิถีชุมชน

Abstract

The purpose of this research was; 1) to study the community context, including the history of the establishment and development of community-based agricultural tourism routes; 2) to conduct a study of management conditions within the community; 3) to investigate the factors influencing the development of community enterprises; and 4) to examine the problems, obstacles, and provide development guidelines for community enterprises within the agricultural tourism sector, focusing on the successful case of the Huai Mae Phrieng community in Huai Mae Phrieng Subdistrict, Kaeng Krachan

District, Phetchaburi Province. The group of informants consisted of 12 government officials, presidents of enterprises, committees, and members of enterprises, community leaders, local philosophers, tourists, and shopkeepers involved in enterprises. The group of informants was selected by purposive sampling via In-depth interviews and Content Analysis.

The results of the study to found that The Huai Mae Phrieng Community Agricultural Tourism Group was established within the community's context to generate income by emphasizing the utilization of natural resources for sale, processing, and as a source of learning. The Community Agro-Tourism route consists of 3 main points: 1) the fruit orchard attraction, 2) the hornbill and common bird watching attraction, and 3) the scenic cycling attraction. The sample group bought agricultural products from the community to support the community's productivity and reduce production costs and obtain quality raw materials. A production center has been set up to control and inspect production quality to meet standards. Products are sufficient for export. There is clear product distribution. There are a variety of distribution channels. There is an impression and satisfaction for customers. Factors contributing to successful development consist of intrinsic factors which found that all members had a common role in the development and formation and management within the group. There is an effective group operation plan. There is a group meeting to exchange ideas and make plans together. There were group activities and systems within the group together. The production process has been developed regularly. There is financial management and accounting. External factors were found to have a consignment network and are supported and promoted by relevant government agencies. Problems and obstacles in the development were found that there are many competitors in the market. The way to develop a successful group requires a focus on members, marketing, product promotion, product design, and the use of technology for promotion. Public and private sectors are important for tourism routes, community agri-tourism, and coordination between agencies for sustainable cooperation and support.

Keywords : Community Enterprises, Agricultural tourism, Development of Community Enterprises to success, Community way

บทนำ

ในปี พ.ศ. 2565 เศรษฐกิจไทยกำลังฟื้นตัวอย่างต่อเนื่องจากปีที่ผ่านมา แม้ว่าเศรษฐกิจโลกยังมีการชะลอตัวลง ซึ่งประเทศไทยมีแรงส่งจากภาคบริการที่ขยายตัวต่อเนื่องตามจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นสำคัญ ส่งผลให้การบริโภคภาคเอกชนปรับตัวดีขึ้น ส่วนมูลค่าการส่งออกสินค้าปรับเพิ่มขึ้นเล็กน้อย แต่ยังคงต่ำกว่าระยะเดียวกันปีก่อน เนื่องจากได้รับแรงกดดันจากการชะลอตัวของเศรษฐกิจประเทศคู่ค้า ส่งผลให้การผลิตภาคอุตสาหกรรมและเครื่องจักรกลทุนภาคเอกชนลดลง สำหรับการใช้จ่ายภาครัฐของรัฐบาลกลางทรงตัว นอกจากนี้การลงทุนรัฐวิสาหกิจขยายตัวตามการเบิกจ่ายด้านพลังงานและสาธารณูปโภค ด้านเสถียรภาพเศรษฐกิจ อัตราเงินเฟ้อทั่วไปลดลงตามอัตราเงินเฟ้อหมวดพลังงาน ขณะที่อัตราเงินเฟ้อพื้นฐานเพิ่มขึ้นจากราคาอาหารสำเร็จรูปเป็นสำคัญ ด้านตลาดแรงงานฟื้นตัวตามภาวะเศรษฐกิจสำหรับดุลบัญชีเดินสะพัดกลับมาเกินดุลตามการเกินดุลการค้า ขณะที่ดุลบริการรายได้ และเงินโอนขาดดุลลดลง [1] ดังนั้นการเน้นกระตุ้นพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนหรือวิสาหกิจชุมชนที่เป็นกิจการของชุมชนตามวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการเพื่อสร้างรายได้เกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ จึงเป็นสิ่งสำคัญในยุคเศรษฐกิจไทยที่กำลังฟื้นตัวเพื่อเป็นการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน [2]

วิสาหกิจชุมชนมี 2 ประเภทหลัก ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน และวิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า สำหรับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี เป็นวิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน ตั้งอยู่ในหมู่บ้านหนองน้ำดำ หมู่ที่ 4 ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าและภูเขา ประชากรส่วนใหญ่ในหมู่บ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการปลูกทุเรียน เงาะ มะนาว พริก กล้วย เป็นต้น และภายในหมู่บ้านหนองน้ำดำยังมีการสนับสนุนการสร้างอาชีพ โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพเกษตรวิถีชีวิตห้วยแม่เพรียง เกิดจากแนวคิดการอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ เช่น การส่งคนเก็บผักและนกต่าง ๆ มีป่าอุดมสมบูรณ์ [3]

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน พบว่า การพัฒนาสู่ความสำเร็จต้องอาศัยปัจจัยเกี่ยวกับข้อบังคับ กฎระเบียบของกลุ่ม ความรับผิดชอบของผู้นำกลุ่ม ความเสียสละและความสามัคคีของสมาชิก ทักษะและความชำนาญของสมาชิก คุณภาพและมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา พบว่าปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านสังคม เอื้ออำนวยต่อผู้ประกอบการ ส่วนปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี และปัจจัยทางนิเวศวิทยา เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานในด้านปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน พบว่าปัญหาด้านการตลาด ปัญหาด้านบัญชีและการเงิน ปัญหาด้านการผลิต ปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ปัญหาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ และปัญหาด้านทุนการผลิต โดยแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน

ของวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ทั้งในด้านการให้ความรู้ การพัฒนาทักษะ ด้านต่าง ๆ การสนับสนุนด้านการตลาด และการกำหนดระเบียบต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน และสอดคล้องกับการวิจัยเรื่อง การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลายของหมู่บ้านพัฒนา จังหวัดนครศรีธรรมราชบนฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่าข้อเสนอแนะการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน การวางแผนการทำงานแบ่งออกเป็น 4 ด้าน 1) ด้านการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ควรมีการจัดทำแผนพัฒนา ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐโดยการเขียนแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้อยู่ในแผนพัฒนาของภาครัฐ 2) ด้านการเงินของวิสาหกิจชุมชน หลังจากเพิ่มแผนพัฒนาในแผนงานของรัฐแล้ว ควรเสนอโครงการเพื่อรับงบประมาณมาพัฒนา วิสาหกิจให้ดียิ่งขึ้น 3) ด้านการผลิตของวิสาหกิจชุมชน ควรมีการอบรม และนำเทคโนโลยีมาช่วยในการผลิตสินค้าให้มีมาตรฐานและ รวดเร็วมมากขึ้น และ 4) ด้านข้อมูลข่าวสารของวิสาหกิจชุมชน ควรมีการขยายฐานของกลุ่มลูกค้าให้มีความหลากหลาย และควรมี การส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์สามารถส่งออกไปยังต่างประเทศได้ [4-6]

จากการศึกษาเชิงพื้นที่เบื้องต้นโดยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับผู้นำชุมชน สมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า “...สภาพพื้นที่ในหมู่บ้าน เป็นทั้งพื้นที่ราบสูงสลับกับพื้นที่ต่ำ ทำให้เมื่อเวลาฝนตกจะเกิดน้ำท่วมบางพื้นที่ ส่งผลทำให้ผลผลิตได้รับความเสียหาย...” “...พื้นที่มีทรัพยากรที่สมบูรณ์ เช่น มีนกเงือกตามธรรมชาติ แต่ขาดการส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยว...” “...กลุ่มอยากให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่ทำมาจากผลผลิตที่ไม่มีมูลค่าให้เกิดมูลค่าเพิ่ม สถานที่ในหมู่บ้านสามารถ จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ให้ความรู้ หรือประสบการณ์เรื่องนกต่าง ๆ ได้...” สอดคล้องกับการทบทวนวรรณกรรมที่พบว่าหมู่บ้านท่องเที่ยวในจังหวัดเมืองรองควรมีภาพลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว การรับรู้คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว และการรับรู้คุณภาพบริการของ แหล่งท่องเที่ยวที่ดีและตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมถึงการสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่ดี มีความสนุกสนาน และ เกิดประสบการณ์ใหม่ ความรู้ใหม่ให้กับนักท่องเที่ยว จะช่วยสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวเกิดความภักดีต่อแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น และ ก่อให้เกิดความยั่งยืนของหมู่บ้านท่องเที่ยวเมืองรองในประเทศไทย [7]

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จ กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่ม การท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี จึงได้ดำเนินการค้นคว้า ทบทวนวรรณกรรมและศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อหาแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ซึ่งเป็นการพัฒนาท้องถิ่น ในหลากหลายมิติ เช่น ด้านการท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยวธรรมชาติ สินค้าเกษตร ฯลฯ การกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนและส่งผลต่อความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนในท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเป็นแนวทางส่งเสริมการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชน ประวัติการจัดตั้ง และการพัฒนาเส้นทางเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีชุมชนของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี
4. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาเพื่อให้วิสาหกิจชุมชนกลุ่มการท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ประสบความสำเร็จ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง และ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยแบ่งตามเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้ 1) เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เคยมีประสบการณ์การทำงานกับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง ไม่น้อยกว่า 1 ปี 2) ประธาน คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจที่ดำรงตำแหน่งในช่วงปี 2563 เป็นต้นไป 3) ผู้นำชุมชนและหรือปราชญ์ชาวบ้าน ที่อาศัยอยู่ในตำบลห้วยแม่เพรียง ไม่น้อยกว่า 10 ปี 4) นักท่องเที่ยวและหรือร้านค้าที่ซื้อหรือรับสินค้าจากกลุ่มวิสาหกิจฯ ในช่วง 1 ปี ที่ผ่านมา 5) สามารถสื่อสาร พูด อ่าน เขียน ภาษาไทยได้ และ 6) ยินดีที่จะให้ข้อมูลการวิจัย ในหมู่ที่ 4 บ้านหนองน้ำดำ ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี รวมทั้งสิ้น จำนวน 12 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร ตำรา วารสาร และงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อนำความรู้ได้จากการศึกษาเป็นแนวทางในการตั้งคำถาม เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ต่อไป

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งเป็น 6 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 บริบทชุมชน ส่วนที่ 2 ประวัติการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน กลุ่มการท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง ส่วนที่ 3 การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง ส่วนที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง ส่วนที่ 5 ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง และส่วนที่ 6 แนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง

3. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยกับหน่วยงานที่ถูกคัดเลือก เข้าเก็บข้อมูลตามช่วงวันที่ประสาน ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์แก่กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จากนั้นสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์เชิงลึกจนครบตามหัวข้อ อีกทั้งผู้วิจัยจะทำการศึกษาเอกสารอื่น ๆ ประกอบไปด้วย โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน 2 คน ประธานกลุ่มวิสาหกิจ จำนวน 1 คน คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจ จำนวน 3 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน ปราชญ์ชาวบ้านหรือเจ้าของสวน จำนวน 1 คน นักท่องเที่ยว จำนวน 2 คน และร้านค้าที่รับสินค้าจากกลุ่มวิสาหกิจฯ จำนวน 2 คน โดยเก็บข้อมูลในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2565 ในหมู่ที่ 4 บ้านหนองน้ำดำ ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยมีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่สร้างขึ้น ไปตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ประกอบด้วยการหาข้อบกพร่องในด้านเนื้อหา ความครอบคลุมของเนื้อหา การใช้สำนวนถ้อยคำเพื่อความเข้าใจของผู้ตอบ ลำดับความสำคัญก่อนหลัง ความซับซ้อนและความสอดคล้องต่อเนื่องของแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน โดยใช้ในการหาดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index) ได้เท่ากับ 1.00 หลังจากนั้นผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ทั้งความถูกต้องของเนื้อหา ภาษา และรูปแบบตามคำแนะนำ ก่อนนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลเอกสาร ตำรา ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัย

1. บริบทชุมชน ประวัติการจัดตั้งและการพัฒนาเส้นทางเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีชุมชนของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

1.1 บริบทชุมชน ประวัติการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มการท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรีตั้งอยู่ในบ้านหนองน้ำดำหรือบ้านตะเคียนงาม ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ในอดีตรุ่นปู่ย่าตาย เป็นคนที่มาจากถิ่นฐานอื่น สมัยนั้นไม่มีรถมีแต่เกวียนและเดินเท้าเข้ามายังพื้นที่แห่งนี้ เข้ามาผัวถาง บุกเบิกป่า ซึ่งเป็นป่าสงวน เพื่อต้องการใช้ที่ดินทำการเกษตรและสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยจนพื้นที่ดังกล่าวถูกบุกเบิกขยายเขตพื้นที่ไปเรื่อย ๆ สมัยนั้นชุมชนแห่งนี้ไม่มีสระน้ำ อ่างเก็บน้ำหรือเขื่อนกักเก็บน้ำมีเพียงหนองน้ำเล็กๆเพียงแห่งเดียวที่ใกล้ที่สุด ซึ่งหนองน้ำแห่งนี้ น้ำมีลักษณะเป็นสีดำ เนื่องจากก้นหนองมีใบไม้และกิ่งไม้เล็ก ๆ ซึ่งหนองน้ำแห่งนี้ น้ำมีลักษณะเป็นสีดำ เนื่องจากก้นหนองมีใบไม้และกิ่งไม้เล็ก ๆ สะสมอยู่และทับถมกันเป็นเวลานาน มีลักษณะเป็นดินเลน เมื่อมองลงไปจึงดูน้ำเป็นสีดำ แต่เมื่อตักน้ำขึ้นมาใช้น้ำนั้นใส สมัยนั้นชุมชนที่มาตั้งรกรากอยู่แถบนี้ทั้งหมดสืบทอดคร่ำด้วยกัน ใช้น้ำหนองน้ำแห่งนี้ในการอุปโภค จึงเรียกขานหนองน้ำแห่งนี้ว่า “หนองน้ำดำ” ปัจจุบันหนองน้ำนี้ยังคงอยู่บริเวณทางลงซอยสองของบ้านหนองน้ำดำหรือเรียกกันอีกชื่อหนึ่งว่า “สระขี้เปิด” ส่วนน้ำที่ใช้ในการบริโภคนั้นต้องเดินไปตักที่หุบพุด พุฒ ปัจจุบันนี้อยู่ทางทิศตะวันตกของโครงการพัฒนาห้วยแม่เพรียงตามพระราชดำริ ขึ้นไปทางเขื่อนบนและภายหลังก็มีครอบครัวมาตั้งบ้านเรือนเพิ่มมีการบุกเบิกทำกินกันจนมีหลายครัวเรือนและเรียกว่า “หมู่บ้านหนองน้ำดำ” ต่อมาเมื่อมีโครงการจัดสรรตามพระราชดำริ จึงเรียกกันอีกชื่อหนึ่งว่า “บ้านตะเคียนงาม” เนื่องจากมีต้นตะเคียนอยู่ต้นหนึ่งมีลักษณะเป็นต้นขนาดใหญ่ ซึ่งมีอายุหลายสิบปี ปัจจุบันนี้อายุราวเกือบหนึ่งร้อยปี ต้นตะเคียนต้นนี้ก็ยังอยู่เนื่องจากสมัยก่อนชาวบ้านมีการเลื่อมใสและศรัทธาต้นตะเคียนต้นนี้มาก ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าว่า ต้นตะเคียนต้นนี้ให้หอยแม่น ใครที่ไปขอหอยแล้วรีบกลับบ้านหรือถอดผ้าราคนนั้นมักจะได้เลขเด็ดจากต้นตะเคียน และยังมีคนเคยเห็นแม่ตะเคียนด้วย จึงเรียกว่าตะเคียนงาม ปัจจุบันจึงเรียกว่า “หมู่บ้านหนองน้ำดำหรือหมู่บ้านตะเคียนงาม”

ชุมชนบ้านหนองน้ำดำ หมู่ที่ 4 อยู่ในโครงการพัฒนาห้วยแม่เพรียงตามพระราชดำริ ได้กำเนิดขึ้นเมื่อ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรพร้อมด้วย สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง และสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเยี่ยมราษฎร

ที่ตำบลแก่งกระเจา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดเพชรบุรี เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2522 ได้ทรงทราบปัญหาความเดือดร้อนของราษฎร ตลอดจนการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าอันเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร จึงมีพระราชดำรัส ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรีและผู้บังคับกองฝึกรบพิเศษที่ 1 ในขณะนั้น จัดทำโครงการพัฒนา ร่วมกับส่วนราชการอื่น โดยพระองค์ทรงรับไว้เป็นโครงการในพระราชดำริ ได้ทำการรวบรวมกลุ่มราษฎรที่กระจัดกระจายมาอยู่รวมกัน พร้อมมอบหมายให้เป็นผู้ดูแลรักษาป่าและจัดโครงการให้ราษฎรได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองโดยใช้วัสดุในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดพร้อมกันนี้พระองค์ได้ทรงให้ข้อคิดเกี่ยวกับเทคนิคในการสร้างระบบส่งน้ำ การปลูกป่าชุมชน การปลูกป่าทดแทน การใช้แรงงาน การพัฒนาจิตใจ การสหกรณ์และการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองจากกระแสพระราชดำรัสของพระองค์ฯ จึงก่อให้เกิด “โครงการพัฒนาห้วยแม่เพรียงตามพระราชดำริ” ขึ้น

พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงมุ่งเน้นให้ความสำคัญแก่การพัฒนาคน ระบบงาน กระบวนการทำงาน ตลอดจนการเรียนรู้ การศึกษาอบรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริต่าง ๆ ที่เริ่มตั้งแต่พัฒนาคนเป็นประการแรก เพราะเมื่อคนมีความกินดีอยู่ดีแล้วย่อมสามารถใช้สติปัญญาเพื่อสร้างตนเองและสังคม เมื่อประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้แล้วย่อมสามารถเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนตลอดไป

ในปัจจุบันหมู่บ้านหนองน้ำดำ มีประชากรอาศัยอยู่ 686 คน จำนวน 235 ครัวเรือน พื้นที่ของหมู่บ้านเป็นป่าและภูเขา ประชากรส่วนใหญ่ในหมู่บ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการปลูกทุเรียน เงาะ มะนาว พริก กล้วย เป็นต้น และภายในหมู่บ้านหนองน้ำดำ ยังมีการสนับสนุนการสร้างอาชีพ โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพเกษตรวิถีชีวิตห้วยแม่เพรียง เกิดจากแนวคิดการอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ เช่น การส่องนกเงือกและนกต่าง ๆ มีป่าอุดมสมบูรณ์

ภาพที่ 1 แผนที่หมู่บ้าน ต.ห้วยแม่เพรียง [3]

1.2 การพัฒนาเส้นทางเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีชุมชนของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดเพชรบุรี

ในปี 2565 คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี และทีมผู้ปฏิบัติงาน U2T ตำบลห้วยแม่เพรียง ได้ร่วมมือกับผู้ใหญ่บ้านและชุมชนบ้านหนองน้ำดำ จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขึ้น ชื่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชน “กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง” เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านหนองน้ำดำ โดยเน้นทรัพยากรจากธรรมชาติของบ้านหนองน้ำดำที่มีอยู่ เช่น ทุเรียน เงาะ ฯลฯ เพื่อนำมาจำหน่าย แปรรูป และเป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้เกิดรายได้ (ตารางที่ 1)

การพัฒนาเส้นทางเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีชุมชน สามารถจัดได้หลากหลายองค์ประกอบที่ใช้ในการกำหนดการพัฒนาโดยอาศัยต้นทุนของพื้นที่เป็นหลักและต้องไม่ทำลายหรือลดทอนคุณค่าของชุมชน ทั้งนี้พื้นที่มีจุดเด่นรวมทั้งขีดความสามารถในการจัดการฐานทางทรัพยากรทางธรรมชาติและวิถีชีวิตของชุมชนที่สามารถนำมากำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเป็นเส้นทาง 2 วัน 1 คืน ที่สะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์และคุณค่าของชุมชนภายใต้สโลแกน “ชิม ช้อป แชะ” พบว่ามีแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางของเกษตรวิถีชุมชน ประกอบด้วย 3 จุดที่สำคัญ ได้แก่

จุดแรก เป็นแหล่งท่องเที่ยวสวนผลไม้ต่างๆ สวนผลไม้ที่มีจำนวนมากและประชากรนิยมปลูก นั่นคือ ทุเรียนและเงาะ นักท่องเที่ยวสามารถมาเที่ยวในสวนและ “ชิม ช้อป แชะ” ได้ตามความต้องการ พร้อมทั้งเลือกซื้อผลไม้สดๆ จากสวน ราคาถูก ผลไม้ที่ปลูกจะไปเป็นผลไม้ที่มีคุณภาพใช้คืนอินทรีย์จากธรรมชาติเป็นหลัก และดินที่ตำบลห้วยแม่เพรียงเป็นดินที่เหมาะสมแก่การปลูกผลไม้ต่าง ๆ อยู่แล้วด้วย ชุมชนมีการจัดงานเทศกาลทุเรียน-เงาะ ประมาณเดือนพฤษภาคม – กรกฎาคม ทุกปี ขึ้นอยู่กับการออกผลผลิตของผลไม้

จุดที่สอง เป็นแหล่งท่องเที่ยวการส่องนกเงือกและนกต่าง ๆ ของบ้านหนองน้ำดำ เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชอบการส่องนกตามธรรมชาติและเรียนรู้ชีวิตของนก เพราะนกมีหลากหลายพันธุ์ที่บินมาอาศัยอยู่ที่บ้านหนองน้ำดำ ชุมชนมีการจัดสถานที่ให้นักท่องเที่ยวส่องนก และจัดไม่ให้คนเงือกได้อาศัยผสมพันธุ์เป็นการรักษาเอกลักษณ์ของนกเงือกไม่ให้สูญพันธุ์

ชุมชนมีการจัดเทศกาลสื่อนกเงือกและนกต่าง ๆ ประมาณเดือนกรกฎาคม – สิงหาคม ทุกปี เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของนกและชอบชีวิตตามธรรมชาติ

จุดที่สาม เป็นแหล่งท่องเที่ยวปั่นจักรยานชมวิว เนื่องจากเส้นทางเหมาะแก่การปั่นจักรยาน เส้นทางสวยงาม วิถีทัศน์รอบข้างสวยงาม บรรยากาศดี ส่วนใหญ่ปั่นจักรยานในช่วงเดือนธันวาคม – กุมภาพันธ์

ตารางที่ 1 ลักษณะเด่น คุณประโยชน์และข้อได้เปรียบคู่แข่งสำหรับสินค้าและบริการ (ต้นทุนทางสังคม)

สินค้า/บริการ (ต้นทุนทางสังคม)	ลักษณะเด่น คุณประโยชน์และข้อได้เปรียบคู่แข่ง
1. ทูเรียน	1. เป็นทูเรียนที่ปลูกขึ้นตามธรรมชาติด้วยดินเกษตรอินทรีย์ที่เป็นธรรมชาติ 2. เนื้อทูเรียนเหนียวแน่น 3. รสชาติหวานกรอบ แข็งนอกนุ่มใน
2. เงาะ	1. เป็นเงาะที่ปลูกขึ้นตามธรรมชาติด้วยดินเกษตรอินทรีย์ที่เป็นธรรมชาติ 2. เนื้อเงาะแน่น ขาว เปลือกบาง 3. รสชาติกรอบ หวาน
3. น้ำมันนวดจากเปลือกทุเรียน	1. ไม่มีสารเคมีเจือปน 2. มีสารสกัดจากสมุนไพร 3. ทำจากเปลือกทุเรียนที่เป็นธรรมชาติ
4. นกเงือกและนกต่าง ๆ	1. เป็นนกจากธรรมชาติที่บินมาอาศัยเอง 2. มีแหล่งให้สื่อนกและศึกษาการดำเนินชีวิตของนก 3. มีนกที่มีหลายพันธุ์

2. สภาพการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

2.1 ด้านวัตถุดิบ กลุ่มมีการซื้อผลผลิตทางการเกษตรจากชุมชนด้วยตนเอง เพื่อเป็นการสนับสนุนผลผลิตของชุมชนรายได้เกิดการหมุนเวียนภายในชุมชน ทำให้ลดต้นทุนในการผลิตและได้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ

2.2 ด้านการผลิต กลุ่มมีการจัดตั้งศูนย์กลางการผลิต เพื่อควบคุมและตรวจสอบคุณภาพ การผลิตให้ได้มาตรฐาน มีการแบ่งหน้าที่ในการผลิตตามความเหมาะสมและความถนัดแก่สมาชิก โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการผลิต จะใช้ปริมาณการผลิตตามการสั่งซื้อของลูกค้าหรือตามรอบที่กำหนดไว้ในการผลิต รวมทั้งมีการจดบันทึกจำนวน ปริมาณ หรือขั้นตอนต่างๆ เพื่อให้สามารถผลิตได้ตามคุณภาพและปริมาณมาก

2.3 ด้านการขนส่ง กลุ่มมีการขนส่งผลิตภัณฑ์ให้แก่ลูกค้าทางไปรษณีย์ และขนส่งไปให้ลูกค้าถึงที่ที่มีการสั่งจำนวนมาก และระยะทางใกล้ ผลิตภัณฑ์มีเพียงพอต่อการส่งออก มีการตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ทุกขั้นตอนก่อนส่งออกไปถึงลูกค้า

2.4 ด้านการตลาด กลุ่มมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทั้งการขายปลีกและขายส่ง ผู้รับผิดชอบประสานด้านการตลาดที่ชัดเจน กลุ่มมีช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่มีความหลากหลาย ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด การจำหน่ายตามช่องทางต่าง ๆ อาทิ ไลฟ์สด เพจเฟซบุ๊ก Shopee มีการกำหนดราคาที่ชัดเจน สมาชิกในกลุ่มจะเป็นผู้กำหนดราคาขายเอง

2.5 ด้านการบริการ กลุ่มมีการสร้างความประทับใจและความพึงพอใจให้แก่ลูกค้าโดยการรับประกันผลิตภัณฑ์และสามารถเปลี่ยนคืนได้ เมื่อมีการถ่ายคลิปเปิดกล่องผลิตภัณฑ์ไว้เป็นหลักฐาน มีการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับ

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง ให้ประสบความสำเร็จมีด้วยกัน 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ดังนี้

3.1 ปัจจัยภายใน

1) สมาชิกกลุ่ม สมาชิกทุกคนมีบทบาทร่วมกันในการพัฒนา กลุ่ม การจัดตั้งกลุ่ม รวมทั้งการบริหารจัดการภายในกลุ่มร่วมกัน

2) การบริหารจัดการกลุ่ม มีการวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการผลิต การตลาด และเงินทุนกลุ่ม มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานให้เหมาะสมกับบุคคล เพื่อให้กลุ่มมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

3) การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม มีการประชุมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวางแผนร่วมกัน มีกิจกรรมของกลุ่มและการวางระบบภายในกลุ่มร่วมกัน

- 4) การส่งเสริมการเรียนรู้ มีการพัฒนากระบวนการผลิตอย่างสม่ำเสมอ มีการศึกษาดูงานจากกลุ่มวิสาหกิจอื่น ๆ
- 5) เงินทุน กลุ่มมีเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม มีการจัดการด้านการเงิน มีการจัดทำบัญชี และมีการจัดสรรกำไรเงินปันผลให้กับสมาชิกกลุ่มทุกเดือน
- 6) ด้านผลิตภัณฑ์ กลุ่มมีผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นเองและออกแบบผลิตภัณฑ์ภายในกลุ่มเอง ทำให้ต้นทุน ในการจำหน่ายไม่สูง มีตลาดรองรับในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์

3.2 ปัจจัยภายนอก

- 1) เครือข่ายความร่วมมือ กลุ่มมีเครือข่ายที่ทำการฝากขาย และนำคนภายนอกเข้ามาเที่ยวในชุมชนทำให้กลุ่มมีการตลาดที่กว้างขึ้น สินค้าและบริการเป็นที่รู้จักมากขึ้น
- 2) การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก กลุ่มได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ทั้งการส่งเสริมให้จัดตั้งกลุ่ม การอุดหนุนงบประมาณเพื่อเป็นทุนหมุนเวียน และส่งเสริมด้านการตลาดและการออกร้านจำหน่ายสินค้าตามสถานที่ต่าง ๆ
- 3) การสนับสนุนด้านองค์ความรู้จากหน่วยงานทางการศึกษา กลุ่มได้รับองค์ความรู้ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การจัดตั้ง การบริหารจัดการจากหน่วยงานทางการศึกษาในจังหวัดเพชรบุรีอย่างต่อเนื่อง

4. ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาเพื่อให้วิสาหกิจชุมชนกลุ่มการท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ประสบความสำเร็จ

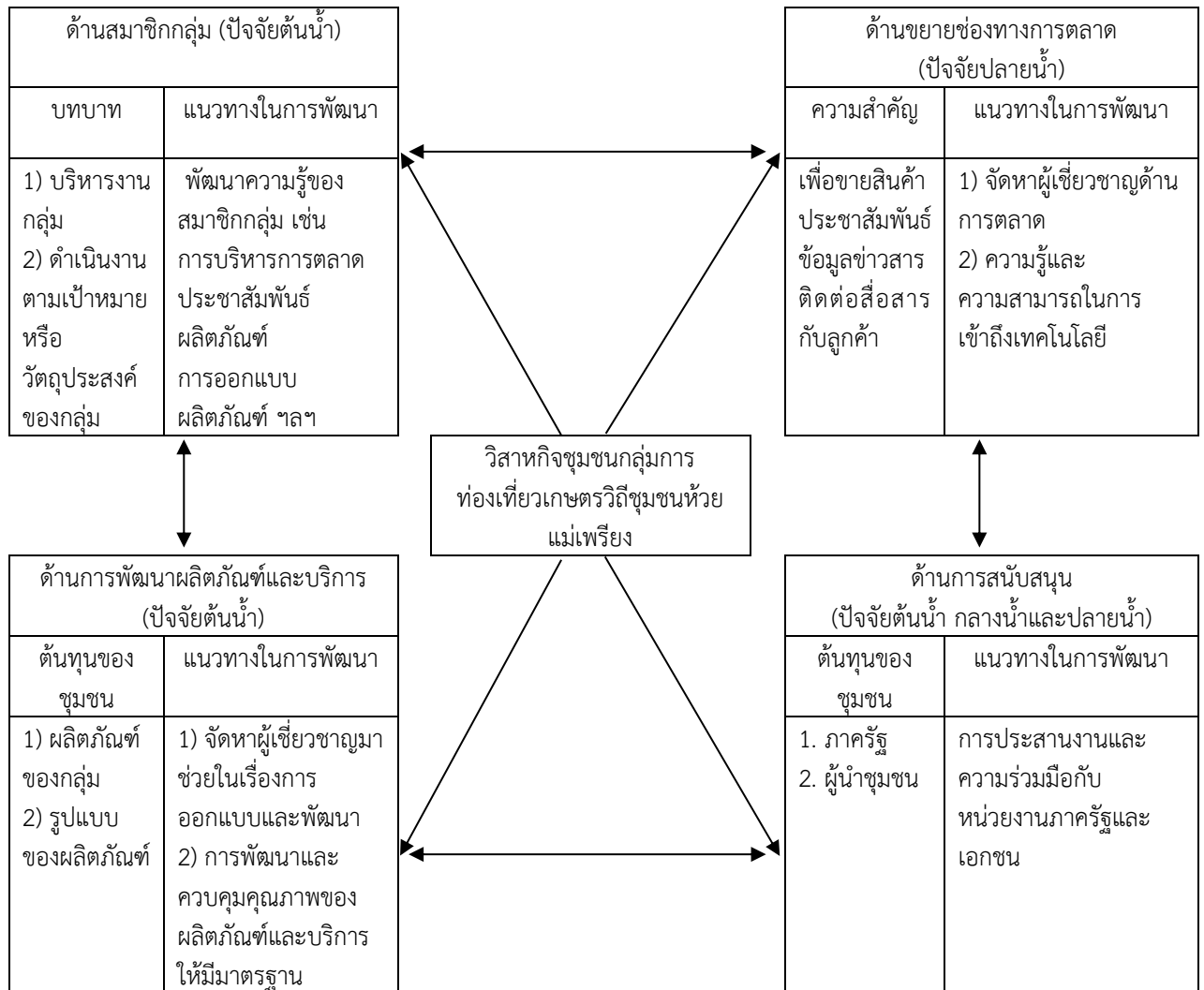
4.1 ปัญหาอุปสรรคของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

- 1) ปัญหาด้านการตลาด คู่แข่งการตลาดมีจำนวนมาก ที่มีผลิตภัณฑ์ใกล้เคียงกัน ทางกลุ่มต้องมีการขยายตลาดเพื่อระบายสินค้า เพื่อสมาชิกได้รับเงินปันผลและเงินทุนหมุนเวียนที่เพียงพอต่อการผลิตต่อไป นอกจากนี้ ยังมีปัญหาในเรื่องการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ เพื่อหาช่องทางทางการตลาดที่ต้องพึ่งพาการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น การออกร้านตามเทศกาลต่าง ๆ ที่หน่วยงานของรัฐได้จัดทำขึ้นซึ่งอาจไม่ทั่วถึง กลุ่มจึงต้องหาวิธีการในการส่งเสริมการจำหน่ายเอง เช่น การประชาสัมพันธ์ทางสื่อ เฟซบุ๊ก การไลฟ์สด เป็นต้น
- 2) ปัญหาด้านวัตถุดิบ เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์เป็นพื้นที่ราบสูง บางพื้นที่ต่ำ บางพื้นที่สูง น้ำท่วมถึงบางพื้นที่ ทำให้ผลผลิตได้รับความเสียหาย ผลผลิตไม่เพียงพอ ทำให้ต้องมีการสั่งซื้อวัตถุดิบ ได้แก่ เปลือกทุเรียน
- 3) ปัญหาด้านการผลิต สมาชิกมีจำนวนน้อย ลูกค้านั่งสินค้าจำนวนมาก ต้องใช้เวลานานในการผลิต และสมาชิกบางคนขาด ความชำนาญในการใช้อุปกรณ์บางชนิด

4.2 แนวทางการพัฒนาเพื่อให้วิสาหกิจชุมชนกลุ่มการท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง ตำบลห้วยแม่เพรียง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ประสบความสำเร็จ

- 1) ด้านสมาชิกกลุ่ม สมาชิกกลุ่มถือว่าเป็นบุคคลสำคัญในการบริหารงานกลุ่ม ขับเคลื่อนกลุ่มให้ประสบความสำเร็จ และบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาสมาชิกกลุ่ม ควรจะพัฒนาความรู้ของสมาชิกกลุ่มในการบริหารงานภายในกลุ่ม เช่น การตลาด การประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ เป็นต้น
- 2) ด้านขยายช่องทางการตลาด ในปี พ.ศ. 2566 เป็นยุคที่เทคโนโลยีเข้าถึงได้ง่าย โซเชียลมีเดียต่าง ๆ กำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในปัจจุบัน กลุ่มจึงต้องหาช่องทางการตลาดที่เข้าถึงได้ง่าย เพื่อขายสินค้า ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารภายในกลุ่มและประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ภายในกลุ่ม ให้มีความรวดเร็ว สะดวก ลูกค้าสามารถติดต่อและสั่งซื้อผลิตภัณฑ์ได้ง่าย เช่น การสั่งซื้อสินค้าผ่านทางเพจเฟซบุ๊ก การไลฟ์สดของสินค้า เป็นต้น ซึ่งในเรื่องนี้ควรที่จะมีผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้หรือมาดูแลเนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุไม่มีความรู้และความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยี
- 3) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผลผลิตหลักของกลุ่มคือ ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มที่ถือว่าเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความสามารถในการบริหารงานและการดำเนินการผลิตของกลุ่มว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เกิดความเป็นเลิศด้านผลิตภัณฑ์ต้องอาศัย การพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ให้มีความแปลกใหม่และเป็นสากล เช่น การจัดหาผู้เชี่ยวชาญมาช่วยในเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์และพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีรูปแบบที่แปลกใหม่ ทันสมัย และมีความหลากหลาย เพื่อให้เข้าถึงความต้องการของลูกค้ามากยิ่งขึ้น มีการพัฒนาและควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้มีมาตรฐาน อีกทั้งเส้นทางการท่องเที่ยววันว่าเป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม เนื่องจากสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้ด้วยต้นทุนทางสังคมที่มีในชุมชน เช่น แหล่งท่องเที่ยวและศึกษาการดำเนินชีวิตของนก ฯลฯ
- 4) ด้านการสนับสนุน มีการประสานงานและความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการสนับสนุนการสร้างและออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยว การวางจำหน่ายสินค้า รวมทั้งหน่วยงานในระดับจังหวัดควรให้การสนับสนุนด้านประชาสัมพันธ์ ผลิตภัณฑ์ ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง สามารถแบ่งบทบาทและแนวทางในการพัฒนา เป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสมาชิกกลุ่ม (ปัจจัยต้นน้ำ) 2) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการ (ปัจจัยต้นน้ำ) 3) ด้านการสนับสนุน (ปัจจัยต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ) และ 4) ด้านขยายช่องทางการตลาด (ปัจจัยปลายน้ำ) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง

สรุปและอภิปรายผล

บริบทชุมชนและการพัฒนาเส้นทางเส้นทางทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีชุมชน พบว่า กลุ่มการท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง จัดตั้งขึ้นเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านหนองน้ำดำ โดยเน้นการนำทรัพยากรจากธรรมชาติมาจำหน่าย แปรรูป และแหล่งศึกษาหาความรู้ของประชาชน การพัฒนาเส้นทางเส้นทางทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีชุมชน ประกอบด้วย 3 จุดที่สำคัญ ได้แก่ 1) แหล่งท่องเที่ยวสวนผลไม้ต่าง ๆ 2) แหล่งท่องเที่ยวการส่องนกเงือกและนกต่าง ๆ และ 3) แหล่งท่องเที่ยวปั่นจักรยานชมวิ

การบริหารจัดการ พบว่าการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง ได้ทำการวิเคราะห์ตามหลักการห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) ในส่วนของกิจกรรมหลัก ซึ่งประกอบด้วยด้านวัตถุดิบ ด้านการผลิต ด้านการขนส่ง ด้านการตลาด และด้านการบริการ ซึ่งกลุ่มมีการซื้อผลผลิตทางการเกษตรจากชุมชนด้วยตนเอง เพื่อเป็นการสนับสนุนผลผลิตของชุมชน รายได้เกิดการหมุนเวียนภายในชุมชน ทำให้ลดต้นทุนในการผลิตและได้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ กลุ่มมีการจัดตั้งศูนย์กลางการผลิต เพื่อควบคุมและตรวจสอบคุณภาพ การผลิตให้ได้มาตรฐาน กลุ่มมีการขนส่งผลิตภัณฑ์ให้แก่ลูกค้าทางไปรษณีย์ และขนส่งไปให้ลูกค้าถึงที่ ผลิตภัณฑ์มีเพียงพอต่อการส่งออก มีการตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ทุกขั้นตอนก่อนส่งออก กลุ่มมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทั้งการขายปลีกและขายส่ง ผู้รับผิดชอบประสานด้านการตลาดที่ชัดเจน กลุ่มมีช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่มีความหลากหลาย กลุ่มมีการสร้างความประทับใจและความพึงพอใจให้แก่ลูกค้าโดยการรับประกันผลิตภัณฑ์และสามารถเปลี่ยนคืนได้

ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาให้ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วยปัจจัยภายใน พบว่าสมาชิกทุกคนมีบทบาทร่วมกัน ในการพัฒนา กลุ่ม การจัดตั้งกลุ่ม รวมทั้งการบริหารจัดการภายในกลุ่มร่วมกัน มีการวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานให้เหมาะสมกับบุคคล เพื่อให้กลุ่มมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน มีการประชุมกลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวางแผนร่วมกัน มีกิจกรรมของกลุ่ม และการวางระบบภายในกลุ่มร่วมกัน มีการพัฒนากระบวนการผลิตอย่างสม่ำเสมอ มีการศึกษาดูงานจากกลุ่มวิสาหกิจอื่นๆ กลุ่มมีการจัดการด้านการเงิน การจัดทำบัญชี กลุ่มมีผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นเองและออกแบบผลิตภัณฑ์ภายในกลุ่มเอง ปัจจัยภายนอก พบว่ากลุ่มมีเครือข่ายที่ทำการฝากขาย และนำคนภายนอกเข้ามาเที่ยวในชุมชนทำให้กลุ่มมีการตลาดที่กว้างขึ้น สินค้าและบริการเป็นที่รู้จักมากขึ้น กลุ่มได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และกลุ่มได้รับองค์ความรู้ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การจัดตั้ง การบริหารจัดการจากหน่วยงานทางการศึกษาในจังหวัดเพชรบุรีอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย [8] เรื่องปัจจัยแห่งความสำเร็จของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการทางด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วยปัจจัยหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก 2) การบริหารจัดการภายในองค์กร และ 3) คุณลักษณะของบุคลากร และปัจจัยร่วม 2 ประการ คือ 1) ความพร้อมด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ และ 2) ระยะเวลาที่ใช้ในการเรียนรู้จากปัญหา และสอดคล้องกับงานวิจัย [9] เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ พบว่า 1) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม เป็นสิ่งที่ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมที่เป็นอิสระโดยความสมัครใจ เพื่อนำไปสู่กระบวนการวางแผน และการตัดสินใจ ประกอบด้วย การร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมวางแผน และร่วมคิด 2) ปัจจัยด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่ทั้งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และสิ่งที่ชุมชนสร้างขึ้น ประกอบด้วย สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรม สิ่งดึงดูดใจ และความเป็นอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ 3) ปัจจัยด้านการตลาด เป็นการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งผลให้เกิดการดึงดูดใจจนตัดสินใจมาท่องเที่ยว และได้รับความพึงพอใจ ประกอบด้วย ช่องทางการสื่อสาร เครือข่าย และการประชาสัมพันธ์ และ 4) การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ เป็นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีองค์ประกอบของการมีส่วนร่วม และทรัพยากรการท่องเที่ยวผ่านกระบวนการบริหารจัดการ ประกอบด้วย การเรียนรู้ เข้าถึง สัมผัส และลงมือทำ

ด้านปัญหา อุปสรรคในพัฒนา พบว่าคู่แข่งการตลาดมีจำนวนมาก ที่มีผลิตภัณฑ์ใกล้เคียงกัน ปัญหาในเรื่องการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ เพื่อหาช่องทางการตลาด ที่ต้องพึ่งพาการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ผลผลิตบางฤดูกาลไม่เพียงพอ สมาชิกกลุ่มมีจำนวนน้อย ไม่สัมพันธ์กับความต้องการของลูกค้า จึงต้องใช้เวลานานในการผลิต และสมาชิกบางคนขาด ความชำนาญในการใช้อุปกรณ์บางชนิด สอดคล้องกับงานวิจัย [10] เรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ กรณีศึกษา น้ำพุร้อน อำเภอนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี พบว่าปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพที่สำคัญ ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างได้รับข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ ผ่านสื่อมวลชนในระดับน้อย อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ

แนวทางในการพัฒนาสู่ความสำเร็จ จำเป็นที่ต้องให้ความสำคัญกับสมาชิก เพราะเป็นบุคคลที่คอยบริหารงานขับเคลื่อนกลุ่มให้ประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ ดังนั้นควรจะพัฒนาความรู้ของสมาชิกกลุ่มในการบริหารงานภายในกลุ่ม เช่น การตลาด การประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ เป็นต้น และควรเน้นการใช้เทคโนโลยีที่เข้าถึงได้ง่าย มาใช้เป็นช่องทางการตลาด การขายสินค้า การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร อีกทั้งผลิตภัณฑ์ของกลุ่มถือว่าเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความสามารถในการบริหารงานและการดำเนินการผลิตของกลุ่มว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด การพัฒนาทำให้เกิดความเป็นเลิศด้านผลิตภัณฑ์ ต้องอาศัยการพัฒนาแบบของผลิตภัณฑ์ให้มีความแปลกใหม่และมีมาตรฐาน หน่วยงานภาครัฐและเอกชนมีความสำคัญต่อการสร้างเส้นทางท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชน การประสานงานระหว่างหน่วยงานให้เกิดความร่วมมือและการสนับสนุนที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย [11] เรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเกาะสมุย พบว่าแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเกาะสมุย ได้แก่ 1) การพัฒนาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวควรปรับปรุงทัศนียภาพท่องเที่ยว จัดทำคู่มือและออกกฎข้อบังคับให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตาม 2) การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ควรรักษาความสะอาดและจัดการขยะอย่างเป็นระบบ 3) การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว ควรรณรงค์ให้ผู้ประกอบการดำเนินธุรกิจอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติให้เสื่อมโทรมลงไป 4) การพัฒนาการตลาด สินค้าและบริการควรมีหลากหลายสามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยว 5) การพัฒนาการมีส่วนร่วม ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันค้นหาสาเหตุของปัญหา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมการตัดสินใจ และร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และ 6) การพัฒนาจิตสำนึก ควรจัดทำสื่อ เช่น คู่มือ แผ่นพับ เพื่อสร้างจิตสำนึกทางการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 การบริหารจัดการโดยการวิเคราะห์ตามหลักห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไปได้

1.2 การสร้างแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วิสาหกิจชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวควรคำนึงถึงความร่วมมือของประชาชนในชุมชน เพื่อให้เกิดการยอมรับ และความยั่งยืน

1.3 ควรประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการขาย การตลาด โดยสามารถนำเทคโนโลยี หรือช่องทางการจำหน่ายทางสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ มาใช้ในการพัฒนาการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ ได้

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเชิงปริมาณเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในท้องถิ่นต่าง ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการท่องเที่ยวก่อนและหลังการรวมกลุ่มหรือการมีเส้นทางท่องเที่ยวใหม่

2.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบหรือแนวคิด ทฤษฎีที่สอดคล้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผ่านกระบวนการเชิงบูรณาการร่วมกันของเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง

- [1] ธนาคารแห่งประเทศไทย. สถานการณ์เศรษฐกิจและการเงินเดือนธันวาคม ปี 2565 และไตรมาสที่ 4 ปี 2565. กรุงเทพฯ: สำนักสื่อสารสัมพันธ์ ฝ่ายบริหารการสื่อสารองค์กร ธนาคารแห่งประเทศไทย; 2566.
- [2] สำนักงานเกษตรนพบุรี. วิสาหกิจชุมชน. นนทบุรี: รายงานสำนักงานเกษตรนพบุรี; 2564.
- [3] ดาวรุ่ง หล้าคำชาย และคณะ. แผนธุรกิจวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง. เพชรบุรี: รายงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการท่องเที่ยวเกษตรวิถีชุมชนห้วยแม่เพรียง; 2565.
- [4] มินระดา โคตรศรีวงศ์ และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จ กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม ตำบลมะบ้า อำเภอบึงสามพัน จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารอิเล็กทรอนิกส์มหาวิทยาลัยศิลปากร (มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ) 2559;9: 1632-1645.
- [5] ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังข์รัตน์. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา. สงขลา: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์; 2556.
- [6] พระปลัดกิตติธัช สีฐานโสม (กุลระวัง), ไพรัตน์ ฉิมหาด และเดโช แขน้ำแก้ว. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลายของหมู่บ้านพัฒนา จังหวัดนครศรีธรรมราชบนฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน. วารสารมหาจุฬานาครธรรม 2565;9: 511-522.
- [7] สุราสินี อัมพลาศรัย อติลล้า พงศ์ยี่หล้า และศิริเดช คำสุพรหม. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของหมู่บ้านท่องเที่ยวเมืองรองในประเทศไทย. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี 2564;11:2: 101-114.
- [8] เมทินี ทะนงกิจ และธราศุภร์ จันประเสริฐ. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ 2561;14: 1-33.
- [9] รัตติยา พรหมกัลป์, พระเทพปริยัติเมธี และนัยนา เกิดวิชัย. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ 2562;21: 13-28.
- [10] วรณิศา สีฟ้า. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ กรณีศึกษาน้ำพุร้อน อำเภอนาทม อำเภอปรางค์ จังหวัดเพชรบุรี. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี 2562;9:2: 111-121.
- [11] ณฐวัฒน์ อินทบำรุง และชมภูษ ทุนนาค. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเกาะสมุย. วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ 2564;9: 82-96.